siis, *de privileg.* ubi Glossa *verb.* Pleno jure infert, quod in ecclesiis pleno jure, id est spiritualibus, & temporalibus ad Religiosos pertinentibus, nihil possit Episcopus attentare in illos, & ita institutio, quoad temporalia, & spiritualia ad ipsos pertineat; *c.* Visis literis 1. *caus.* 16. *quæst.* 2. & tenent Fagnan. *in cap.* Cum venissent 6. *de institutionibus n.* 14. Barbosa *d. allegat.* 72. *n.* 184. Pirhing. *l. c. n.* 6. Reiffenstuel *l. c. n.* 34. & alii.

23 Laici quicumque sint, nullo modo possunt proprie instituere Clericum in aliquo beneficio; colligitur *ex cap.* Præterea quis 4. *de Jurepatronatus*, ubi Laici, qui Clericos instituere, vel destituere præsumunt in ecclesiis, etiam patronatus, jubentur excommunicari. Item *ex c.* Si quis deinceps 12. & *cap.* Quoniam 13. *caus.* 16. *quæst.* 7. ubi Clericus non solum pœnæ suspensionis, sed etiam excommunicationis subjacere decernitur, qui investituram ecclesiarum contra statuta Sanctorum Patrum de manu Imperatoris, vel Regis, aut alterius laicæ personæ suscipere præsumpserit. Et ratio est, quia potestas instituendi in beneficiis est spiritualis, cujus incapax est laicus, *cap.* Decernimus 2. *de judiciis*, & *cap.* Causam *q.* 7. *de præscript.* cum similibus.

24 Institutio auctorizabilis, sive potestas conferendi curam animarum de jure communi pertinet ad Episcopum solum privative ad Prælatos inferiores, nisi habeat jurisdictionem quasi Episcopalem in Clericum, & populum privative ad Episcopum, textu expresso *in cap.* Cum satis 4. *de offic. Archidiaconi*, ubi Glossa *fin.* & DD. communiter, & concordat *cap.* Nullus 1. *caus.* 16.

25 *quæst.* 7. ubi id expresse statuitur. Dicitur autem notanter, *nisi habeant jurisdictionem quasi Episcopalem in Clerum, & populum privative ad Episcopum*, quia tales Prælati inferiores sunt nullius diœcesis, & sunt ita constituti in proprio territorio, ut veniant nomine diœcesani, juxta Glossam *in Clemen.* 1. *verb.* Diœcesanis, *de foro competent.* & Abbatem *ibi num.* 15. Cardinal *in quarta quæst. num.* 2. Imolam *num.* 38. Vitalin. *num.* 4. Unde, quia omnimodam habent jurisdictionem in Clerum, & populum privative ad Episcopum, hoc ipso obtinent potestatem tradendi curam animarum quam nemo alius præter Papam posset concedere; Fagnanus *lib.* 1. *decretal. in cap.* Eam te *num.* 4. *de ætat. & qualitate*, & *in cap.* Cum contingat *num.* 31. & 37. *de foro competent.* allegans sententiam Sacr. Congregationis Concilii. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 37. & alii

26 communiter. Institutio auctorizabilis, seu potestas conferendi curam animarum non potest competere neque vi consuetudinis, seu præscriptionis, Prælatis inferioribus non habentibus proprium territorium privative ad Episcopum; *c.* Cum satis 4. *de offic. Archidiaconi*, ubi Alexander III. Elianensi Archidiacono (qui sine licentia Episcopi sui committebat curam animarum, dicens hoc ex consuetudine sibi licere, prout refert Glossa *in casu ibidem*) rescripsit in hæc præcisa verba: " Quoniam igi-
"tur obtentu alicujus consuetudinis non debet contra
"SS. Patrum constitutiones venire, & quod ad tuum
"non spectat officium vindicare, mandamus, ut ne-
"mini sine licentia, & mandato Episcopi curam præ-
"sumas committere animarum;" & sic tenent *in dict. cap.* Cum satis. Abbas *num.* 3. Joann. Andr. *ibid. n.* 6. & 18. Layman *notand. unic.* Fagnan. *in cit. cap.* Eam te, *de ætat. & qualitat. num.* 3. Azorius *part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 19. §. Consuetudo item::: Pirhing. *lib.* 1. *decretal. tit.* 23. *num.* 13. Reiffenstuel *lib.* 3. *decretal. tit.* 7. *n.* 38. & alii *arg. cit. cap.* Cum satis 4. *de officio Archidiaconi*, & Concil. Trident. *sess.* 7. *cap.* 13. *de reformat.* ubi statuit, nullos Clericos posse institui etiam prætextu *cujusvis privilegii*, *seu consuetudine etiam ab immemorabili tempore præscriptæ*, *nisi fuerint prius à locorum Ordinariis examinati*, & *idonei reperti*; unde patet, nulla consuetudine introduci posse, ut in ecclesiis Episcopo subjectis sine ejusdem approbatione ab aliquo Prælato inferiori instituantur Clerici ad curam animarum; quidquid in contrarium sentiant Barbosa *de offic. & potest. Episc. part.* 2. *allegat.* 72. *num.* 185. & nonnulli alii ab ipso citati, & post ipsum Engel *lib.* 3. *decret. tit.* 7. *num.* 8.

Institutio corporalis, seu realis, vulgo *investitura*, 27
seu *installatio*, spectato jure communi, spectat ad Archidiaconum, textu expresso *in cap.* Ad hæc 7. §. In quadam, *de officio* Archidiaconi, ibi: *Institutio corporalis tam super beneficiis, quam etiam dignitatibus ad ipsum* (Archidiaconum) *debet pertinere.* Dicitur autem notan- 28
ter *spectato jure communi*, quia ex consuetudine tale jus est Archidiacono sublatum, & Episcopo etiam adjudicatum, ita ut fere ubique institutio corporalis, seu investitura in beneficiis jam pertineat ad Episcopum, vel delegatum ab eo; *arg. cap.* Licet Episcopus 28. *de præbend. in* 6. Gonzal. *in cit. cap.* Cum satis *de officio Archidiaconi num.* 3. Barbosa *de dignitatib. c.* 5. *num.* 3. Card. Petra *t.* 3. *coment. in const.* 4. *Calisti III. num.* 123. Covarrub. *l.* 3. *variar. resolut. cap.* 16. *num.* 7. *vers.* Tertius casus::: Engel *lib.* 3. *decret. tit.* 7. *num.* 5. Reiffenstuel *ibid. num.* 44. alii passim.

Is, ad quem spectat collatio beneficii, non potest 29
seipsum instituere; *communis* textu expresso *in cap.* Cum ad nostram *de institutionibus*, assignata ratione: *Cum inter dantem, & accipientem debeat esse distinctio personalis.* Immo is, ad quem spectat collatio beneficii, nec 30
ab alio à se delegato potest institui; *communis* textu expresso *in cit. cap.* Cum ad nostram, ibi: *Sed nec ab alio beneficium recipere potuit, cum jus conferendi alius non haberet*: Delegatus enim non conferret jure proprio, sed jure, aut auctoritate delegantis cujus personam repræsentat, ac vices gerit, & ideo in effectu delegans sibi ipsi conferret beneficium, & se ipsum institueret, nam, ut dicitur *in cap.* Qui facit 72. *de regul. juris in* 6. *Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum.*

In beneficiis ecclesiasticis laici non possunt institui, 31
sed soli Clerici; *communis arg. cap.* In ecclesia vestra 2. *de institutionibus*, ibi: *Cum laici non debeant in Canonicorum numero computari*, & ideo excluduntur laici, ut sine speciali dispensatione apostolica nequeant institui; nec sufficiat, si post institutionem in beneficio, vel etiam collationem ipsius, fiant Clerici suscipiendo primam tonsuram; *arg. cap.* Ex literis 6. *de transactionibus*, & notat Glossa *fin.* & Abbas *ibid. num.* 3. & alii communiter. Clerici possunt institui in beneficiis 32
certum ordinem sacrum requirentibus, licet istum nondum habeant, dummodo intra tempus à jure statutum possint ad requisitum sacrum ordinem promoveri, & aliàs sint idonei: *communis* textu expresso *in cap.* Si is 2. *de institut. in* 6. ibi: " Si is, ad quem Rectoris præ-
"sentatio in aliqua parochiali ecclesia noscitur pertine-
"re, quempiam non constitutum in sacris præsentet,
"ad eam ipsam (dummodo aliàs sit idoneus, & infra
"tempus à jure statutum ad ordines, quos ipsius eccle-
"siæ cura requirit, valeat promoveri) decernimus ad-
"mittendum."

Tempus institutionis præsentatorum faciendæ in be- 33
neficiis non reperitur à jure præfixum, & determinatum, dummodo non diu differatur; *communis* cum Corrad. *cap.* 7. *num.* 11. Lotter. *quæst.* 13. *num.* 59. Pirhing. *lib.* 3. *decretal. tit.* 7. *n.* Garzia *part.* 10. *de benefic. cap.* 4. *num.* 1. & Rota *in Derton. Juris Patronatus* 8. *Febr.* 1499. *coram D. Penna*, in qua fuit dictum, quod beneficium non est devolutum ex eo, quod Ordinarius distulerit instituere, cum non sit tempus præfixum &c. ut ex Garzia refert, & tenet Reiffenstuel *lib.* 3. *decret. tit.* 7. *n.* 73. & Barbosa *de offic. & potest. Episcop. part.* 3. *alleg.* 72. *num.* 101. ubi allegat etiam Rotam, *decis.* 5. *de Jurepatr. in noviss.* Si autem habens po- 34
testatem instituendi præsentatos sit negligens, ac plus æquo differat, seu penitus recuset instituere, tunc recurrendum est ad superiorem, v. gr. ad Archiepiscopum, qui Episcopo præfigat certum tempus ad instituendum, quo elapso ipse Archiepiscopus potest supplere, vel compellendo Episcopum ad instituendum, vel ipsemet instituendo præsentatum, ne ex diuturniori vacatione beneficiorum, ac defectu Rectorum, ecclesiæ vacantes diutius patiantur in divinis, aut aliquod grave dispendium patiantur in facultatibus suis, & si sint curatæ, grave periculum imminet animarum, ut dicitur *in cap.* Ne pro defectu 41. *de elect.* & sic tenent Doc-

tores passim cum Reiffenstuel *loc. cit. num.* 74. Antonell *de tempor. legal. lib.* 3. *cap.* 17. *num.* 2. Barbosa *loc. cit.* Ob quam causam S. Pius V. constitut. *incip.* In conferendis::: statuit, ut in parochialibus cujuscumque juris patronatus institutio fiat intra bimestre à die præsentationis computandum, quo tempore *Ordinariis* (sunt verba Bullæ §. 4.) *Institutionem facere negligentibus possint patroni pro hujusmodi institutione obtinenda habere recursum aut ad Metropolitanum, vel viciniorem Ordinarium, aut ad Sedem Apostolicam*, Antonell. *de tempore legal. l.* 3. *cap.* 17. *num.* 3. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 74. Pax Jordan. *tom.* 2. *de re benefic. l.* 10. *tit.* 17. *de jurepatr. num.* 406. & alii communiter. Castropalao autem apud La Croix *l.* 4. *num.* 167. dicit fieri non debere institutionem durante tempore concesso ad præsentandum; tum quia laicus interea potest variare, tum maxime quia posset aliàs interea prætendere, & probare jus præsentandi.

35 Ritus, seu modi realiter, & corporaliter instituendi, seu investiendi in beneficiis, solent esse varii pro diversitate locorum, ut notant Engel *lib.* 3. *decret. tit.* 7. *num.* 5. & 6. Pirhing. *ibid. num.* 1. Zoesius *ibid. n.* 4. Reiffenstuel *ibid. num.* 49. Saning. *eodem tit. cap.* 4. *num.* 4. & alii. Unde in praxi expedit laudabiles cujuslibet loci consuetudines, & ritus realiter, seu corporaliter instituendi, vel investiendi in beneficiis ab antiquo usitatos observare; *arg. capit.* Cum tanto 11. *de*

36 *consuetudine.* Institutus quoad titulum in beneficio quamvis non possit ejus possessionem capere propria, & sola sua auctoritate, accedente tamen consensu, seu licentia legitimi superioris volentis tradere possessionem corporalem, potest eam capere nullo alio eum introducente in ipsam, ut passim fatentur Doctores, eo quod jam interveniat auctoritas Superioris; Abbas *in cap.* Auctoritate 4. *de institutionibus*, Covarr. *Variar. resolut. lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 7. Rebuffus *in praxi beneficior. tit. de missione in posses. num.* 6. Layman *in cap.* Nosti *num.* 4. *de election.* Engel *l.* 3. *decretal. tit.* 7. *num.* 5. Reiffenstuel *ibid. n.* 52. Jul. Clar. in §. Feudum *quæst.* 26. *num.* 1. Jason. *l.* Si ex stimulatione *num.* 5. *ff. de acquirend. posses.* & alii, & observatur passim pro beneficiis erectis in ecclesiis Regularium, pro quorum possessione sufficit legitima institutio, seu respective legitima collatio, nullo alio introducente; maxime cum rerum possessio possit etiam acquiri traditione scripturæ, aut instrumenti, in quo jus tradentis continetur, per textum *in l. cod. de dotationibus* ubi dicitur, quod qui tradit instrumentum, videtur tradere possessionem rei. (Concordat *lex* 8. *tit.* 30. *p.* 3. Ad rem *leges* 17. & 44. *Tauri* 1. *tit.* 6. 4. *tit.* 7. *lib.* 5. *Recop. Cast.*)

37 Instituens potest gratificari, quando duo ab eodem patrono laico præsentati sunt æque digni, textu expresso *in cap.* Cum autem 24. *de jurepatr.* Quando plures patroni diversos æquali numero suffragiorum præsentant, si moniti nolint consentire in unum, & Episcopus neutrum ex præsentatis possit instituere absque atroci scandalo facti, tunc potest Episcopus gratificari uni, &

38 tertium aliquem eligere; Lotter. *quæst.* 6. *num.* 27. La Croix *l.* 4. *num.* 364. cum variis aliis. Institutio potest fieri extra diœcesim, vel territorium instituentis, cum sit actus voluntarius, & extrajudicialis; Garzias, Gonzalez, Laurenius, & alii cum La Croix *l. c. n.* 366.

39 ☞ In fundationibus post *Concilium Tridentinum* factis haud posse institutionem reservari inferiori carenti ordinaria jurisdictione, præster allegatos ab *Auctore num.* 19. recte firmavit Rot. *cor. Molin. decis.* 158. *n.* 5.

40 & *seq.* licet de hoc dubitasse videatur postmodum idem supremum tribunal in *Colonien. Vicariæ de Buttgen.* 9. *Martii* 1750. §. 8. *cor.* R. P. *D. Canilliac.*

41 Et ut probe monuit Rot. *cor. Molin. d. decis.* 158. *num.* 7. & 8. Concilium Tridentinum dum *sess.* 14. *cap.* 12. *de Reformat.* vetat in fundationibus reservari institutionem inferiori carenti jurisdictione ordinaria, intelligendum est non de institutione auctorizabili, sed de institutione collativa.

42 Institutionem auctorizabilem, *Vicario* tamen *nomine Episcopi*, competere etiam posse præscriptione Prælato inferiori, qui careat territorio separato, jurisdictionem vero ordinariam habeat, contra quam tenet *Auctor n.* 26. firmavit pluries Rota, signanter *in Burgen. Jurisd. S. Joann. super territorio separato* 10. *Dec.* 1725. §. 18. 2. *Jun.* 1726. §. 10. *cor. bon. mem. Cerro*, & 9. *Jan.* 1728. §. 19. *cor. bon. mem. Ratt.* inter impressas *decis.* 163. *num.* 13. & 28. *Martii* 1735. §. 15. 20. & *Januar.* 1737. §. 12. *cor. Rev. P. D. Bussio Decano*, & 16. *Maji* 1738. §. 15. *cor. clar. mem. Calcagin.* Atque hinc tenuit in mox allegatis decisionibus, auctoriza- 43
bilem institutionem argumentum haud præbere territorii separati.

Quando processum ab Ordinario dici debeat potius 44
per viam institutionis, quam gratificationis, vel è contra, vide apud Rot. *in Majoricen. Beneficii* 4. *Dec.* 1744. *cor. bon. mem. Vicecomite*, *in Colonien. Personatus* 14. *Febr.* 1746. *cor. R. P. D. Canilliac.* & 13. *Martii* 1747. *cor. bon. mem. Vicecomit.* & 19. *Januarii* 1748. *cor. Illustriss. Molin.* ☞ (Vide *verb.* Abbas, & Beneficium.)

INSTRUCTIO PAROCHORUM, & aliorum confessariorum, pro casibus, pro quorum absolutione, seu dispensatione recurrendum est ad Sacram pœnitentiariam.

SUMMARIUM.

1 *Finis proponitur ob quem traditur hæc instructio: quid efficere debent confessarii in casibus occurrentibus: formula scribendi Cardinali Pœnitentiario: ejus explicatio: exemplaria occursa inscribuntur*, ad num. 7.

8 *Formula literarum dispensationis adducitur: quomodo ejus clausulæ intelligendæ*, ad num. 31.

32 *Clausula gratis quid importet: formula adducitur dandæ absolutionis, & an absolutio possit impertiri, si iteretur copula ante dispensationis executionem: quid si postea, & quando gratia concessa expiret*, ad num. 35.

Cum sæpe contingat, pœnitentes censuris, irregularitatibus, votorum obligationibus, matrimoniorum impedimentis, aliisque hujusmodi casibus reservatis ad Sacram Pœnitentiariam, seu Sanctam Apostolicam Sedem spectantibus, irretitos accedere ad parochos, seu confessarios, qui præsertim in pagis, aut locis ruralibus viam, ac modum recurrendi ad dictam Sacram Pœnitentiariam non plene & plane sciant; indeque ipsis pœnitentibus non parva, ac pauca mala, & incommoda obveniant; ad ipsa evitanda traditur hic brevis instructio, qua omnibus prædictis recurrendi modus, ac via explanatur. 1

Parochi igitur, allique confessarii, ad quos similes 2
pœnitentes accesserint; debent ipsos diligentissime examinare circa causas, omnesque circumstantias suorum casuum; ipsisque bene perceptis, ac caute perpensis, poterunt casus plene cum omnibus suis causis, & circumstantiis expressos, reticito tamen nomine, & cognomine pœnitentis, scribere per simplex NN. in charta quocumque idiomate, sive latino, sive vulgari, ac nativo propriæ regionis, cum Sacra Pœnitentiaria suos ex quacumque regione pœnitentiarios subordinatos habeat; debebuntque in fine perfectæ expositionis casus significare modum, & viam, per quam à Sacra Pœnitentiaria responsio secura dirigi possit, notando videlicet oppidum, seu civitatem, diœcesim & provinciam cum expressione nominis, & cognominis, cui sit rescribendum; quamvis tale nomen, & cognomen sit fictitium, & casum sic expressum cum data diei, mensis, & anni poterunt directe per postam, seu communem publicum tabellarium mittere Romam Eminentiss. majori Pœnitentiario in hunc modum.

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

Eminentissime, & Reverendissime Domine.

3 „NN. conscius (vel ignarus) impedimenti, contraxit „in facie ecclesiæ matrimonium cum muliere, cujus ma„trem, aut filiam, seu sororem prius carnaliter cog„novit. Quare cum absque scandalo separari non pos„sint, & impedimentum sit occultum, humillime sup„plicat pro absolutionis, & dispensationis remedio. „Dignetur Eminentia vestra rescribere NN. in civitate „N. Interim Orator ad Eminentiæ vestræ pedes humi„liter provolutus, & pro ejusdem incolumitate precans, „silet." N. die 20. Januar. 1744.

4 Advertendum hic est, quod loco NN. debet exponi nomen, cognomen, quamvis fictitium illius, cui à Sacra Pœnitentiaria est scribendum, & loco *in civitate* N. debet exprimi nomen civitatis, seu oppidi, & pro majori facilitate exprimi etiam cujus sit diœcesis, & provinciæ. Et insuper valde expedit, ut in epistola supplicetur, quod Eminentissimus Pœnitentiarius dignetur dirigere breve, seu gratiam simplici confessario ex approbatis ab Ordinario, maxime si in tali loco desint confessarii magistri in jure canonico Doctores, aut alii ad id privilegiati; vel si tales adsint, non possit de facili induci pœnitens ad eis suam aperiendam conscientiam & tandem ut supra concepta, & scripta epistola seu supplicatio debet dirigi cum hac externa, seu à foris inscriptione.

Eminentissimo, & Reverendissimo Domino Cardinali Majori Pœnitentiario.

Romam.

5 "N. N. vir laicus, seu fœmina libera emisit simplex „votum castitatis perpetuæ, sed cum adsit, vel futu„rum esse prævideat periculum incontinentiæ, nisi nu„bat, supplicat sibi votum commutari ad effectum con„trahendi matrimonium. Dignetur Eminentia vestra res„cribere Cajo Pamphilio Presbytero confessario in civi„tate Cremonæ, provinciæ, & status Mediolanensis, „seu fratri Francisco Rubeo à Turricella Sacerdoti pro„fesso Ordinis Minorum in conventu S. Bernardini Ale„xandriæ provinciæ Mediolanensis, & ditionis Ducis „Sabaudiæ Regis Sardiniæ." Interim Orator ad Eminentissimæ vestræ pedes, &c. *ut supra num.* 3.

6 "N. N. Sacerdos contraxit excommunicationem, & „irregularitatem ex homicidio occulto ab eo ob talem, „vel talem causam, clam tali modo patrato, aut procu„rato in persona hominis Diaconi, seu Sacerdotis se„cularis, aut regularis, & ex tunc vitandi scandali „causa, vel ne se proderet, semper libere ut prius, „continuavit in exercitio Ordinum; aut abstinuit, sed „cum diu absque scandalo abstinere non possit, humi„lime supplicat pro remedio. Dignetur Eminentia ves„tra, &c. ut *supra num.* 5."

7 Et hæc adducta supplicationum exemplaria possunt, variatis variandis, inservire pro omnibus aliis casibus, qui in dies possunt occurrere. Unde poterunt confessarii, seu pœnitentes ipsis dictis exemplaribus instructi pro quocumque simili occulto casu consimiles supplicationes, tute, & fidenter ad Eminentiss. Majorem Pœnitentiarium Romam dirigere: Et si forte aliquando responsio tardaverit, iterum rescribere, ne forte prior epistola deperdita fuerit, sic firmiter certi quod ad ipsum perventa eorum epistola statim gratis providebitur de opportuno remedio, quod solet expediri tenore sequentis formulæ.

N. Tituli S.... Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis discreto viro confessori magistro in theologia, vel decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo, salutem in Domino.

8 "Ex parte latoris præsentium Nobis oblata petitio „continebat, quod ipse aliàs matrimonium cum mulie„re, cujus sororem antea carnaliter cognoverat, publi„ce in facie ecclesiæ contraxit, successive consumavit. „Cum autem sicuti eadem petitio subjungebat, lator „prædictus ob impedimentum ex præmissis proveniens „in dicto matrimonio remanere nequeat absque apos„tolicæ sedis dispensatione, ad evitanda scandala, quæ, „si divortium fieret inter eos, verosimiliter oriri possunt, „ac pro suæ conscientiæ quiete, cupit à præmissis, quæ „sunt occulta, & de quibus plurimum dolet, absolvi, „secumque desuper dispensari. Quare supplicavit humi„liter, ut sibi super hoc de opportuno remedio provi„dere dignaremur. Nos itaque, qui Penitentiariæ Do„mini PP. curam gerimus, hujusmodi supplicationibus „inclinati, auctoritate apostolica specialiter Nobis con„cessa, discretioni tuæ committimus, quatenus, si est „ita, dictum latorem, audita prius ejus sacramentali „confessione, ac sublata occasione, si qua adhuc ex„tat amplius cum dicta sorore peccandi, à quibusvis „sententiis, censuris, & pœnis ecclesiasticis, quas „propter præmissa quomodolibet incurrit, ab incestu, & „excessibus hujusmodi absolvas hac vice in forma ec„clesiæ consueta, injuncta inde ei pro tam enormis li„bidinis excessu gravi pœnitentia salutari, ac confessio„ne sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet „mensibus, ut minimum semel, aut quoties tibi vide„bitur, & aliis, quæ de jure fuerint injungenda. De„mum dummodo impedimentum præfatum sit occul„tum, & separatio inter latorem, & præfatam mulie„rem fieri non possit absque scandalo, ex cohabitatio„ne vero de incontinentia probabiliter timendum tibi „visum fuerit, aliudque canonicum non obstet impe„dimentum, cum eodem latore, & dicta muliere de „nullitate prioris consensus certiorata, sed ita cauta, „ut latoris delictum nusquam detegatur, matrimonium „cum eadem, & uterque inter se de novo secrete ad „evitanda scandala, præmissis non obstantibus contra„here, & in eo postmodum remanere licite valeant, mi„sericorditer dispenses, prolem susceptam, si qua sit, „& suscipiendam exinde legitimam decernendo in fo„ro conscientiæ; & in ipso actu sacramentalis confes„sionis, tantum, & non aliter, neque ullo modo: Ita „quod hujusmodi absolutio, & dispensatio latori in fo„ro judiciario nullatenus suffragentur: nullis super his „testibus adhibitis, aut literis datis, seu processibus „confectis, sed præsentibus laniatis, quas sub pœna „excommunicationis latæ sententiæ laniare tenearis, „ita ut nullum earum exemplum extet; neque eas la„tori restituas; quod si restitueris, nihil ei præsentes „literæ suffragentur." = *Datum Romæ apud S. Petrum sub sigillo Officii Pœnitentiar.*

Prima clausula specialiter in ipsa formula observanda est sequens: *Discreto viro confessori magistro in theologia, vel decretorum Doctori ex approbatis ab Ordinario per latorem præsentium ad infrascripta specialiter eligendo.* 9 Quæ clausula quomodo sit intelligenda quoad omnes qualitates requisitas ad hoc, ut aliquis aperire, & exequi possit literas dispensationis à Sacr. Pœnitentiaria emanatas, habes sub *verb.* Executor literarum apost. *num.* 39. *ad* 49. Vid. ibi.

Secunda clausula nempe: *Discretioni tuæ committimus, quatenus, si ita est, &c.* denotat, quod Executor 10 debeat diligenter indagare veritatem precum diligenter à se solo absque testibus examinando pœnitentem, an revera matrimonium sit jam contractum, an impedimentum occultum, an scandala ex separatione probabiliter sint metuenda, seu an alia causa finalis allegata subsistat, & hujusmodi. Et si repererit preces veritate niti, dispensare poterit: si autem repererit veritate non niti, dispensare non poterit: & ratio est, quia veritas precum est conditio requisita, tamquam necessaria forma ad valorem dispensationis, unde si non servetur, invalida erit dispensatio. Sic communiter Doctores *arg. leg.* Diligenter 5. *ff.* Mandati, *cap.* dilecta 22. *de rescriptis.* Non est tamen necessarium tale examen, si Executor sine ipso certò, & indubitate sciat dictas preces veritate niti, ut tradunt passim DD. *arg. c.* Eum 21. *de regulis juris in* 6. ibi: *Eum, qui certus est, certiorari ulterius non oportet.*

Tertia clausula nempe: *Audita prius ejus sacramentali confessione* denotat, quod confessarius ad exequendam dispensationem electus debeat pœnitentis confessionem sacramentalem audire, quia verba dictæ clausulæ con- 11

conditionem important; *leg.* A testatore 109. *ff. de conditionibus, & demonstrationibus.* Conditio autem dat formam omnino observandam; *leg.* Qui hæredi 43. *& leg.* Mævius 55. *ff. eod.* adeoque dicta clausula quoad confessionem à pœnitente præmittendam, & à confessario electo audiendam, est omnino ad valorem dispensationis observanda; *arg. leg.* Diligenter 5. *ff.* Mandati, *cap.* Cum dilecta 22. *de rescriptis*; Corrad. *in praxi dispensat. l.* 8. *cap.* 10. *n.* 31. Vincentius de Justis *de dispensat. lib.* 1. *cap.* 8. *n.* 106. *& seq.* Gobat *in Quinar. tract.* 5. *cap.* 37. *n.* 176. Reiffenstuel *l.* 4. *decr. in append. de dispens.* §. 9. *n.* 457. *& seq.* & ratione moderni styli Pœnitentiariæ introducti tempore Pauli V. testibus Corrado, & Vincentio de Justis *loc. cit.* jam omnes DD. communiter, quamvis ante dictum stylum varii scripserint contrarium.

12 Quarta clausula: *Ac sublata occasione, si qua adhuc extat amplius cum d. sorore peccandi*, indicat confessarium non posse dispensationem exequi, nisi prius pœnitens talem occasionem proximam peccandi deseruerit, & se à tali incestu emendaverit cum in formula dispensationis sit etiam ipsa posita tamquam conditio, & forma necessario observanda per jura numero antecedenti adducta.

13 Quinta clausula: *A quibusvis sententiis, censuris &c. absolvat in forma ecclesiæ consueta*, denotat, confessarium quoad absolutionem debere uti ea forma, qua ecclesia in foro sacramentali uti solet. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 468. Gobat *in Quinar. tr.* 5. *cap.* 37. *n.* 207. Bonac. *disp.* 1. *de legib. quæst.* 2. *part.* 2. *num.* 19.

14 Sexta clausula: *Injuncta ei pro tam enormis libidinis excessu gravi pœnitentia salutari, ac confessione Sacramentali peccatorum suorum singulis scilicet mensibus ut minimum semel, aut quoties tibi videbitur*, mandat, quod confessarius debeat necessario injungere pœnitenti, ut per totam vitam ad *minimum semel* in mense confiteatur: dictio enim *ad minimum* idem significat ac dictio saltem; quæ est implicativa, non limitativa. Barbosa *de dictionibus dict.* 255. *num.* 6. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 466. Gobat *loc. cit. num.* 213. & 214. qui *num.* 22. concludit peccare mortaliter pœnitentem quoties in mense aliquo non confitetur, saltem semel, *arg. Clement.* Ne in agro 1. *de statu Monachor.* Reliqua autem gravis salutaris pœnitentiæ opera cum non sint determinata à Sacr. Pœnitentiaria, videntur relicta arbitrio prudentis confessarii, qui ei imponat juxta verba clausulæ: *Gravi pœnitentia salutari*, Reiffenstuel *loc. cit. num.* 467. ubi inter alias pœnitentias injungendas assignat litanias, aut quinquies Pater, & Ave singulis diebus per unum, duos, aut tres annos recitanda, vel singulis hebdomadis rosarium per totam vitam, aut jejunium uno, vel pluribus diebus in mense, in hebdomada, eleemosynam faciendam pauperibus, &c.

15 Septima clausula: *Dummodo impedimentum præfatum sit occultum*, denotat, quod dispensatio non possit exequi, si impedimentum jam esset manifestum, aliàs esset invalida etiam pro foro interno, ut tradunt communi-
16 ter DD. cum super impedimentis manifestis dispensatio obtineri debeat à Dataria apostolica. Immo si impedimentum occultum, super quo conjuges secreto dispensati jam fuerint, aliquo casu temporis cursu publicari contingeret, dispensatio à confessario facta non juvaret. Et si tale impedimentum denuntiaretur Parocho, quamvis certo sciret conjuges fuisse pro foro conscientiæ secreto dispensatos, & ob id tutos esse coram Deo, nihilominus reneretur deferre d. impedimentum ad Ordinarium, qui quamvis etiam sciret fuisse tales conjuges secreto dispensatos super d. impedimento, si impedimentum probari posset per testes, teneretur ipsos conjuges separare, donec aliam dispensationem pro foro externo à Dataria apostolica impetraverint. Corrad. *in praxi dispensat. l.* 7. *c.* 6. *num.* 35. Navarr. *l.* 4. *consil. tit. de privil. consil.* 5. *n.* 7. *in prima editione*, Sanchez *l.* 3. *disp.* 15. *à num.* 9. Basilius Pontius *de matrim. lib.* 5. *cap.* 36. *num.* 7. Vicent. de Justis *loc. cit. lib.* 1. *c.* 6. *à num.* 175. *ad* 177. *& c.* 8. *num.* 158. *&* 159. Felix Potest. *tom.* 1. *p.* 4. *n.* 4244. Reiffenstuel *l. c. num.* 489. testans de communi.

17 Octava clausula: *Et separatio inter latorem, & præfatam mulierem fieri non possit absque scandalo, ex cohabitatione vero de incontinentia probabiliter timendum tibi visum fuerit*, mandat confessario, ut solum dispenset, si omnibus attentis prudenter judicet, conjuges nec sine scandalo amplius separari, nec absque incontinentiæ periculo, ut frater, & soror cohabitare posse. Quoad scandalum in separatione, & periculum in continuatione cohabitationis, cum evitari ordinarie nequeat, in similibus casibus, non est necesse ad dispensandum, ut confessarius nimium in his indaget, sed poterit tale scandalum, & periculum sufficienter deducere ex præteritis, & præsentibus, aut aliàs considerandis personarum, ac rerum circumstantiis, & sic dispensationem exequi, seu dispensare. Vincent. de Justis *lib.* 1. *cap.* 8. *num.* 178. *& seq.* Sanchez *l.* 8. *disp.* 34. *n.* 60. Lezana *verb.* Literæ Apostolicæ *n.* 30. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 470. & ipso teste alii communiter.

Nona clausula: *Aliudque canonicum non obstet impedimentum*, vult, quod confessarius non possit exe- 18
qui dispensationem si cognoscat pœnitentem irretitum esse alio canonico impedimento præter expressum in supplicatione, quamvis bona fide, & ex ignorantia invincibili illud exprimere omiserit. Et ratio est, quia dispensatio non datur, nec data censetur, nisi super supplicatis, & petitis, adeoque non potest extendi ad non expressa, & non supplicata, ut tenent communiter Doctores *arg. cap.* Inter dilectos 6. §. Ceterum, *de fide instrumentor.*

Decima clausula: *Dicta muliere de nullitate prioris* 19
consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur indicat, quod ad valide exequendam d. dispensationem, & revalidandum matrimonium ratione impedimenti invalide contractum, etiam altera pars impedimenti inscia debet aliquo modo prudenter & caute certiorari de nullitate matrimonii prius contracti. Scotus *in* 4. *dist.* 35. *quæst. unic.* §. Respondeo, *vers.* Primus consensus. Tambur. *l.* 8. *de matrim. tract.* 4. *c.* 7. §. 2. *num.* 6. & 8. Pontius *de matrim. lib.* 4. *c.* 25. *à num.* 2. Gutierrez *de matrim. c.* 47. *à num.* 4. Bonacina *disp. de impedim. matrim. sect.* 14. *concl.* 2. Sanchez *l.* 8. *disp.* 36. *n.* 5. Navar. *in manual. c.* 22. *num.* 17. Comitol. *lib.* 1. *resp. moral. cap.* 120. Bossius *de matrim. cap.* 2. *à num.* 74. Coninch. *disp.* 24. *dubio* 10. *num.* 90. Aversa *quæst.* 11. *de matrim. sect.* 4. *vers.* Quantum ad tertium::: Castropal. *disp.* 2. *de sponsalib. quæst.* 7. §. 2. *num.* 3. Cardenas *d.* 2. *num.* 673. Busemb. *lib.* 6. *tract.* 6. *cap.* 3. *dub.* 3. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 814. Gobat *in Quinar. tract.* 5. *cap.* 37. *num.* 141. Leo *in praxi ad literas Pœnitentiariæ part.* 2. *pag.* 251. Felix Potest. *tom.* 1. *part.* 4. *à num.* 4247. *& seq.* Reiffenstuel *loc. cit.* §. 13. *num.* 587. testans de communi alior. contra Henriq. Ledesm. & alios apud Sanchez *l.* 2. *disp.* 36. *num.* 2. relatos. Et ratio est, quia d. clausula, cum sit in ablativo posita, conditionem necessariam importat; *arg. l.* A testatore 109. *ff. de conditionib. & demonstrat. l.* Si debitor, §. 1. *ff. Quibus modis pignora*, adeoque est necessario observanda, *arg. leg.* Diligenter 5. *ff. mandati*, *cap.* Cum dilecta 22. *de rescriptis.* Tum quia matrimonium prius invalide contractum non potest novo consensu revalidari, nisi utraque pars sciat nullitatem ipsius, cum voluntas non feratur in incognitum, ex Aristotele 2. *de anima*, *comment.* 39. & nihil incognitum sit volitum ex S. Augustino 13. *de Trinitate*, & *l.* Cum Aquilana 5. *ff. transactionibus* cum similibus. Tum etiam quia teste doctissimo P. Comitolo *loc. cit.* sic expresse respondit Clemens VIII. specialiter ab ipso super hac controversia consultus, nempe *esse necessarium novum consensum utriusque, admonito prius marito de matrimonii nullitate.* Tum tandem quia hic agitur de valore Sacramenti. Unde quamvis contraria opinio esset probabilis, cum nostra sit vere probabilior, ac tutior, & alia minus probabilis, ac minus tuta, sequenda est nostra, alia relicta, utpote subjecta damnationi factæ ab Innoc. XI. die 2. Martii 1679. in 1. propositione, ut advertunt Cardenas *in* 2. *crisi dist.* 2. *à num.* 669. La Croix *loc. cit.*

cit. num. 814. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 605. & alii.

20 Non est tamen necesse, ut pars conscia certioret partem insciam de causa nullitatis matrimonii, seu ei revelet, quale fuerit impedimentum, ut tenent communiter DD. sed sufficit, si dicat aliquid ad valorem defuisse, seu dicat se sufficientem consensum non habuisse, quod revera sine mendacio dicere potest, quia consensus ratione impedimenti invalidus, revera non est sufficiens ad valorem matrimonii, cum consensus invalidus reipsa non sit consensus, eo quod invalidum esse, & non esse, paria sint, *arg. leg.* Quoties 6. *ff. Qui satisdare cogantur*, *l.* Si non se obtulit 4. §. 6. *ff. de re judicata*, *l.* Duo sunt Titii 30. *ff. de testamentaria tutela.* Sic Cardenas *loc. cit. num.* 676. Sanchez *lib.* 2. *disp.* 36. *num.* 7. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 596. Felix Potest. *loc. cit. n.* 4249. *vers.* Addit. La Croix. *loc. cit. num.* 814. *in fine*, testans de communi.

21 Sunt tamen graves alii Doctores, qui tenent, requiri quidem ad revalidandum d. nullum matrimonium utriusque conjugis consensum, sed non esse necesse, ut pars inscia certioretur de nullitate prioris consensus, volentes, quod sufficiat, si pars conscia obtineat à partis consciæ consolatione ut renovet consensum jam factum & renovante parte inscia, renovet etiam ipsa pars conscia. Et ratio istorum est, quia tunc conjuges sunt habiles ad matrimonium, cum supponatur jam ablatum impedimentum per dispensationem, adeoque si mutuo consentiant, habetur (dicunt ipsi) id, quod requirit essentia matrimonii. Nec videtur conditio necessaria, ut conjux inscius certioretur de prioris consensus nullitate, sed potius videtur simplex instructio: Aliàs si id necessarium esset, sæpissime dictæ dispensationes suo valore frustrarentur, cum ut plurimum pars inscia certiorari non possit absque gravi partis consciæ periculo: Sic Vincent. de Justis *l. c. l.* 1. *c.* 8. *num.* 181. cum Reginald. Trullench, Bonac. & aliis ibi allegatis; Sotus, Rodriq. Henriq. & alii, apud Sporer *de matrimon. cap.* 2. *sect.* 2. *num.* 459. Castropal. *loc. cit.* Bossium *loc. cit. num.* 37. & apud La Croix *loc. cit. num.* 814. qui dicit Lessium, Gobat aliosque communiter admittere hanc sententiam in casu extremæ necessitatis *v. gr.* si pars conscia timeat aliam partem dissensuram, indeque oriri gravissima mala sibi, aut proli, perpetuas inimicitias, gravissima scandala, & mortem, quæ mala nequeant aliter evitari, quam omitendo hujusmodi certiorationem partis insciæ. Tunc enim (dicunt ipsi) d. necessitas videtur solvere reverentiam Sacramenti, ideoque illam non videtur comprehendere damnatio Innocent. XI. in cit. 1. propositione. Hæc alii.

22 Sed cum verior, & tutior sit nostra sententia asserens ad revalidandum matrimonium requiri, quod pars inscia de nullitate certioretur aliquo modo, vel formaliter, & absolute, vel saltem æquivalenter, traditur hic quidam modus, qui inservire potest ad sufficienter insinuandam parti insciæ nullitatem matrimonii, & ad evitanda mala, quæ inde oriri possent. Et est, quod pars conscia de nullitate matrimonii nacta commodam occasionem discurrendi, sive per se, sive per alium de præsentia matrimonii, de gratiis sacramentalibus, & bonis, quæ inde conjugatis obveniunt, deque pluribus impedimentis occultis, & variis causis, ob quas matrimonium potest esse nullum, etiam inter conjuges in optima fide existentes, & ob id privari dictis gratiis, & bonis, partem insciam de nullitate, sic caute, & prudenter disponat, ut interne consentiat ad novum matrimonium conditionate; ita quod si ex aliqua causa matrimonium vere contraheret, ne fortasse tantis fraudentur sacramentalibus gratiis, ac bonis. Quod facillime eveniet, si conjux conscius ostendat conjugi insciæ magna amicitiæ conjugalis signa, dicatque, *si nullum fuit matrimonium nostrum, hic, & nunc accipio te in meam uxorem, quasi nunquam accepissem*, quia tunc statim respondebit conjux inscia nullitatis: *Et ego idem facio, seu hic, & nunc etiam ego accipio te in meum maritum, quasi nunquam accepissem, aut quid simile.* In tali enim casu licet ita consentiens non habeat cognitionem formalem, habet tamen cognitionem æquivalentem de nullitate, hoc ipso, quod facta nullitatis mentione, & memoria forsan existentis, expresse consentiat, vereque de novo velit matrimonium contrahere, & de præsenti contrahat, si forsan prius matrimonium, cum notitia, seu cognitio nullitatis prioris matrimonii præcise ideo requiratur, ut novus consensus partis insciæ non referatur ad prius matrimonium, quod putat validum, sed vere detur ad novum de præsenti contrahendum. Qui consensus vere de præsenti ad novum contrahendum matrimonium datur per supradictum modum hoc ipso, quod nullitatis forsan existentis memor expresse dicat: *Si nullum fuit matrimonium nostrum, hic & nunc accipio te &c.* aut quid simile. Nec refert, quod d. consensus detur sub conditione, quia consensus datus sub conditione de præsenti, vel præterito æque valet, ac consensus absolutus, si conditio est vera, ut in nostro casu, *l.* Cum ad præsens 37. *ff. de rebus creditis*, *&c.* §. Conditiones 6. *inst. de verb. oblig.* Sic Sporer *de matrim. cap.* 2. *sect.* 2. *num.* 459. id pro certo habens cum Henricx *de matrim. disp.* 6. *quæst.* 3. *num.* 33. Sanch. *lib.* 2. *disp.* 36. *num.* 5. Gobat *in Quinar. tract.* 6. *cap.* 37. *à num.* 33. Bosco *de imped. matrim. disp.* 3. *quæst.* 4. *concl.* 4. *vers.* Respondetur, *Convocato* Reiff. *l. c. n.* 597. & 603. & alii passim.

Alii ab aliis adducuntur modi pro revalidandis si- 23
milibus matrimoniis, qui brevitatis gratia videndi relinquuntur apud ipsos, & signanter apud Sanchez, Sporer, Reiffenstuel, Castropal. La Croix *loc. cit.* solum hic advertendo, quod in omnibus semper requiritur, quod consensus pro novo matrimonio debeat præstari de præsenti, & in præsenti dicendo v. gr. *Si matrimonium nostrum esset nullum, nunc de novo contrahо*, & quid simile; nec sufficit consensus præstitus in præterito imperfecto dicendo: *Si matrimonium nostrum esset nullum, vellem tecum contrahere*; quia ly *Vellem* non importat actualem consensum de præsenti requisitum pro essentia matrimonii, ut recte advertunt Sanch. *lib.* 2. *disp.* 36. *num.* 5. Reiffenstuel *loc. cit. n.* 604. & alii communiter.

Talis revalidatio matrimonii nulli ob impedimentum 24
occultum quocumque modo fiat non est necesse, quod fiat coram Parocho, & testibus. Sic enim clare habetur ex formula dispensationis Sacræ Pœnitentiariæ, quæ mandat secreto, & nullis adhibitis testibus de novo contrahi matrimonium, & sic expresse declarasse S Pium V. refert Navarr. *in Summa cap.* 22. *n.* 70. Reiff. *l. cit. n.* 612. Pontius *de matrim. lib.* 5. *c.* 6. *à n.* 5. Pignatell. *tom.* 8. *cons.* 27. Tambur. *l. c.* §. 3. Cardenas *in* 2. *crisi diss.* 2. *n.* 667. La Croix *l. c. n.* 815. Felix Potest. *l. cit. n.* 4248. & alii testantes etiam sic declarasse Sac. Cong. Card. & Rotam Romanam. Et declarationes, quæ in contrarium possent afferri, intelligendæ sunt in casibus, ubi impedimenta sunt publica, ut recte explicat Pignatell. *l. c.* & alii, ac colligitur ex decreto Sacr. Congr. Conc. quæ 25. Maji 1657. censuit, hujusmodi matrimonia esse nulla, sed prævia dispensatione sedis apostol. esse renovanda servata forma Concil. Trid. *Dummodo impedimenta sint publica.* Sic apud Pignatell. *l. c. n.* 5. Et ratio nostræ conclusionis est, quia cum dictum matrimonium fuerit publice contractum in facie ecclesiæ coram Parocho, & testibus, cessant inconvenientia, scandala, ac mala, ob quæ evitanda Tridentinum *sess.* 24. *de reform. matr. cap.* 1. præscripsit præsentiam Parochi, & testium esse adhibendam, adeoque &c. Sic Pignatell. Navarr. Pontius, Cardenas, Reiffenstuel, La Croix *loc. c.* cum innumeris aliis apud ipsos, quibus accedit praxis.

Undecima Clausula: *Matrimonium cum eadem, & 25*
uterque inter se de novo secrete ad evitanda scandala aperte declarat posse d. matrimonium de novo contrahi sine Parocho, & testibus, ut dictum est *num. antec.*

Duodecima clausula: "Prolem susceptam, si qua sit, 26
"& suscipiendam exinde legitimam decernendo in fo-
"ro conscientiæ & in ipso actu Sacramentalis Confes-
"sionis tantum, & non aliter, neque ullo alio modo:
"Ita quod hujusmodi absolutio, & dispensatio Latori
"in foro judiciario nullatenus suffragentur;" de se clara est, & manifeste demonstrat, quod Sacra Pœniten-

tia-

tiaria absolvit, dispensat, & legitimat in solis casibus occultis, & pro foro interno, & nullatenus pro foro externo, si aliquando impedimentum evaderet manifestum; Unde tam dispensatio, quam prolis legitimatio necessario fieri debet pro solo foro interno ipso actu Sacramentalis Confessionis: aliàs si fiat extra ipsam erit invalida etiam pro foro interno, juxta dicta *supra n.* 16. cum sit nimis clara dicta clausula, quæ expresse pro forma præscribitur.

27 Tertiadecima clausula: *Nullis super his testibus adhibitis, aut literis datis, seu processibus confectis*, mandat, quod pro dispensatione facienda, seu facta nulli adhibeantur testes, nec de ea facta Confessarius det literas testimoniales, aut conficiat processus, nec ipsemet oretenus desuper testetur, sed circa eam in foro externo se habeat tamquam penitus nescius, cum fuerit facta præcise sub actu Sacramentalis Confessionis.

28 Quartadecima clausula: *Sed præsentibus laniatis, quas sub pœna excommunicationis latæ sententiæ laniare teneatis; ita ut nullum earum exemplum extet*, præcipit, quod sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, & consequenter sub gravi peccato teneatur Confessarius literas dispensationis taliter lacerare, corrumpere, comburere &c. ut nullatenus possint notitiam parere, & inservire pro foro externo.

29 Quintadecima clausula: *Neque eas Latori restituas*, prohibet sub gravi peccato, ne Confessarius dictas literas jam executas iterum pœnitenti restituat; quamvis tamen, si nondum fuerint executæ, vel quia ex aliqua causa ipse exequi recuset, vel quia Pœnitens alium promptiorem, & benigniorem jam elegit ad id Confessarium, ipsas iterum pœnitenti tradere teneatur; Pœnitens enim, si unus Confessarius electus exequi dictas literas recuset, vel ob nimium rigorem sibi displiceat, potest variare, & alium benignioris opinionis eligere, ut patet ex dictis sub *verb.* Executor literarum apostolicarum *num.* 47.

30 Sextadecima clausula: *Quod si restitueres, nihil ei præsentes literæ suffragentur*, indicat, quod etiamsi Confessarius illas, non obstante tali gravi prohibitione, pœnitenti iterum traderet, nihil prorsus ei pro foro externo suffragarentur, remanente tamen in suo esse, valore, & effectu pro foro interno, pro quo legitima jam fuit facta executio.

31 Clausula *Gratis ubique*, quæ à tergo solet inscribi, præscribit, quod nec Officiales Pœnitentiariæ, nec Executores literarum ipsius possint aliquid exigere, vel acceptare etiam sponte oblatum, nec etiam sub prætextu incommodi, & laboris; Gobat *in Quinar. tract.* 5. *c.* 37. *num.* 279 Lezana *verb.* Literæ Apostolicæ *n.* 34. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 487. & alii communiter. Post executam vero dispensationem posse recipi munera gratis oblata, tenent Sanchez *lib.* 8. *disp.* 35. *à num.* 9. Gutierrez *de matrim. c.* 127. *n.* 9. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 10. *part.* 2. *cap.* 10. *num.* 365. Trullench *tom.* 3. *lib.* 7. *c.* 10. *dub.* 11. *num.* 4. Reiffenstuel *loc. cit. num.* 322. & 487. Vincent. de Justis *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 235. & alii, eo quod talis prohibitio videatur respicere solum tempus ante dispensationem, ne Officiales, aut Executores muneribus excæcati, munus suum minus recte exequantur, Cavendum est tamen, ne ante ipsam dispensationem fiat aliqua promissio, vel verbis expressis, vel signis, aut verbis æquipollentibus dandi aliquid post factam dispensationem, quia tunc per ipsam promissionem, aut datam intentionem violaretur præceptum, ac si illud fuisset effective traditum, & acceptum ante dispensationem, cum sic Officiales, aut Executores possent corrumpi per d. promissionem, ac per realem, & effectivam largitionem ac receptionem.

32 Adducta, & satis explicata formula literarum dispensationis super impedimento occulto affinitatis post contractum matrimonium, quæ variatis variandis, inservire potest pro aliis consimilibus occultis impedimentis; adducitur hic formula absolutionis dandæ, & dispensationis exequendæ super dicto impedimento occulto affinitatis ex copula illicita proveniente ad remanendum in matrimonio contracto. Postquam igitur dixerit Confessarius *Absolvo te à peccatis tuis &c.* debet addere: "In-
"super auctoritate apostolica mihi specialiter delegata
"dispenso tecum super impedimento primi, vel secun-
"di affinitatis gradus ex copula illicita, quam cum so-
"rore, matre, vel &c. tuæ putatæ conjugis habuisti,
"ita ut illo non obstante renovato consensu cum præ-
"fata conjuge matrimonium cum illa contrahere, con-
"summare, & in eo remanere licite possis, & valeas.
"In nomine Patris, & Filii &c. Item eadem aucto-
"ritate apostolica prolem, si quam suscepisti, & sus-
"ceperis, legitimam fore decerno, & declaro. In no-
"mine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti &c." Quæ item formula, variatis variandis, potest etiam inservire pro aliis consimilibus casibus occultis.

Hinc pro complemento advertendum est, quod Con- 33
fessarius potest absolvere, & dispensare pœnitentem, quamvis ante executionem dispensationis obtentæ iterum copulam illicitam habuerit cum eadem sorore fœminæ, quam ducere intendit, quia repetita illa copula non inducit novum impedimentum affinitatis, sed manet illud unicum, quod prius contractum erit, sicuti si antequam obtinuisset dictam dispensationem, decies v. g. illam eamdem sororem cognovisset, unicum esset impedimentum, nec in supplicatione opus fuisset exprimere quoties illam cognovisset, cum affinitas non per diversas copulas cum eadem persona, sed solum per diversas personas multiplicetur; Sanchez *lib.* 8. *disp.* 24. *num.* 38. Pontius *lib.* 8. *cap.* 17. §. 5. *num.* 30. La Croix *lib.* 6. *part.* 3. *num.* 990. Vincentius de Justis *lib.* 1. *cap.* 4. *num* 162. & *seq.* cum aliis ibi citatis. Secus autem esset dicendum, si post obtentam ipsam dispensationem nondum executam, dictus pœnitens iterum copulam haberet, non cum eadem dicta sorore, sed cum alia persona diversa intra secundum gradum conjuncta fœminæ, quam ducere intendit, quia tunc insurgeret novum impedimentum, & nova opus esset dispensatione, cum dispensatio non extendatur ad alias affinitates, seu ad alios casus postea exortos; Ludovisius *dec.* 34. *num.* 2. De Justis *loc. cit. num.* 163. & 164. & alii citati. Unde denuo deberet in tali casu recurri ad Sacram Pœnitentiariam, & exponi integre factum.

Dispensatio concessa, seu gratia facta à Sacra Pœ- 34
nitentiaria, seu Majori Pœnitentiario, non expirat morte Pontificis, etiam re integra. Ejus enim auctoritas non expirat morte Papæ. Et si Major Pœnitentiarius, aliique Pœnitentiarii, Sede Romana vacante, moriantur, alii subrogantur à Collegio Cardinalium; *Clement. de electione cap.* Ne Romani §. Eo tamen::: Pius IV. constit. 53. *incip.* In sublimi::: S. Pius V. const. 83. *incip.* In omnibus:::

INSTRUCTIO,

Pro examine illorum testium, qui inducuntur pro contrahendis matrimoniis, tam in Curia Eminentiss. D. Cardin. Urbis Vicarii, quam in aliis Curiis ceterorum Ordinariorum.

*** In primis, testis moneatur de gravitate juramenti, 35
in hoc præsertim negotio pertimescendi, in quo divina simul, & humana majestas læditur, ob rei, de qua tractatur, importantiam, & gravitatem, quod imminet pœna triremium, & fustigationis deponenti falsum.

Interrogetur de nomine, & cognomine, patria, æta- 36
te, exercitio, & habitatione.

An sit civis, vel exterus, & quatenus sit exte- 37
rus, quanto tempore est in loco, in quo testis ipse deponit.

An ad examen accesserit sponte, vel requisitus: Si 38
dixerit accessisse sponte à nemine requisitum, dimittatur, quia præsumitur mendax: Si vero dixerit accessisse requisitum, interrogetur à quo, vel à quibus, ubi, quando, quomodo, coram quibus, & quoties fuerit requisitus, & an sciat adesse aliquod impedimentum inter contrahere volentes.

Interrogetur, an sibi pro hoc testimonio ferendo, 39
fue-

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

fuerit aliquid datum, promissum, remissum, vel oblatum à contrahere volentibus, vel ab alio ipsorum nomine.

40 Interrogetur, an cognoscat ipsos contrahere volentes, & à quanto tempore, in quo loco, qua occasione, & cujus qualitatis, vel conditionis existat. Si responderit negative, testis dimittatur; Si vero affirmative;

41 Interrogetur, an contrahere volentes sint cives, vel exteri: Si responderit esse exteros, supersedeatur in licentia contrahendi, donec per literas Ordinarii ipsorum contrahere volentium, doceatur de eorum libero statu, de eo iempore, quo permanserunt in sua civitate, vel diœcesi. Ad probandum vero eorumdem contrahere volentium statum liberum pro reliquo temporis spatio, scilicet usque ad tempus, quo volunt contrahere, admittantur testes idonei, qui legitime, & concludenter deponant statum liberum contrahere volentium, & reddant sufficientem rationem causæ eorum scientiæ, absque eo quod teneantur deferre attestationes Ordinariorum locorum, in quibus contrahere volentes moram traxerunt. Si vero responderit, contrahere volentes esse cives:

42 Interrogetur sub qua parochia hactenus contrahere volentes habitarunt, vel habitent de præsenti?

43 Item an ipse testis sciat, aliquem ex prædictis contrahere volentibus quandoque habuisse uxorem vel maritum, aut professum fuisse in aliqua Religione approbata, vel suscepisse aliquem ex Ordinibus Sacris, Subdiaconatum scilicet, Diaconatum, vel Presbyteratum, vel habere aliud impedimentum, ex quo non possit contrahi matrimonium; Si testis responderit, non habuisse uxorem, vel maritum, neque aliud impedimentum, ut supra:

44 Interrogetur de causa scientiæ, & an sit possibile, quod aliquis ex illis habuerit uxorem, vel maritum, aut aliud impedimentum &c. & quod ipse testis nesciat; Si responderit affirmative, supersedeatur, nisi ex aliis testibus probetur concludenter non habuisse uxorem, vel maritum, neque ullum aliud impedimentum &c. Si vero responderit negative.

45 Interrogetur de causa scientiæ, ex qua deinde Judex colligere poterit, an testi sit danda fides. Si responderit contrahere volentes habuisse uxorem, vel maritum, sed esse mortuos.

46 Interrogetur de loco, & tempore, quo sunt mortui, & quomodo ipse testis sciat, fuisse conjuges, & nunc esse mortuos? Et si responderit mortuos fuisse in aliquo hospitali, vel vidisse sepeliri in certa ecclesia, vel occasione militiæ sepultos fuisse à militibus, non detur licentia contrahendi, nisi prius recepto testimonio authentico à Rectore hospitalis, in quo prædicti decesserunt, vel Rectore ecclesiæ, in qua humata fuerunt eorum cadavera; vel si fieri potest, à Duce illius cohortis, in qua descriptus erat miles; Si tamen hujusmodi testimonia haberi non possunt, Sacra Congregatio non iatendit excludere alias probationes, quæ de Jure communi possunt admitti, dummodo sint legitimæ, & sufficientes.

47 Interrogetur an post mortem dicti conjugis defuncti, aliquis ex prædictis contrahere volentibus, transierit ad secunda vota? Si responderit negative:

48 Interrogetur an esse possit, quod aliquis ex illis transierit ad secunda vota, absque eo quod ipse testis sciat? Si responderit affirmative, supersedeatur in licentia, donec producantur testes, per quos negativa coarctetur concludenter. Si vero negative:

49 Interrogetur de causa scientiæ, qua perpensa, Judex poterit judicare, an sit concedenda licentia, necne.

50 Si contrahentes sunt vagi, non procedatur ad licentiam contrahendi, nisi doceant per fides Ordinariorum suorum esse liberos, & in aliis, servata forma Concil. Trident. *in cap.* Multi, *sess.* 24. Fides, aliaque documenta, quæ producuntur de partibus, non admittantur, nisi sint munita sigillo, & legalitate Episcopi Ordinarii, recognita saltem per testes, qui habeant notam manum, & sigillum, & attente consideretur quod fides, seu testimonia bene, & concludenter identificent personas, de quibus agitur.

51 Pro testibus in hac materia, recipiantur magis consanguinei, quam extranei, quia præsumuntur melius informati, & cives magis, quam exteri, nec admittantur homines vagi, & milites nisi data causa, & maturo consilio; Et Notarius exacte describat personam testis, quem si cognoscit, utatur clausula, *mihi bene cognitus*; sin minus examen non recipiat, nisi una cum persona testis aliqua alia compareat cognita Notario, & quæ attestetur de nomine, & cognomine ipsius testis, nec non de idoneitate ejusdem ad testimonium ferendum. Et hujusmodi examinibus debet interesse in Urbe, ultra Notarium, Officialis specialiter deputatus ab Eminentissimo Vicario; & extra Urbem, vel Vicarius Episcopi, vel aliqua persona insignis, & idonea ab Episcopo specialiter deputata; Aliàs puniatur Notarius arbitrio Sacræ Congregationis, & Ordinarius non permittat fieri publicationes.

52 Ordinarii præcipiant omnibus, & singulis Parochis in eorum diœcesibus existentibus, ut pro matrimoniis cum exteris contrahendis, non faciant publicationes in eorum ecclesiis, nisi certiorato Ordinario, à quo, vel ejus Vicario Generali prius teneantur fidem authenticam reportare, quod pro tali matrimonio fuerint examinati testes in eorum tribunali, qui probant statum liberum contrahere volentium, &c. Contravenientes autem severe puniantur.

Franciscus Richardus S. Romanæ & Universæ Inquisitionis, &c. ***

(In eorum, quæ jure Romanorum *num.* 10. 11. 18. & 19. astruuntur, confirmationem *vid.* ad primum *lit.* A *pag.* 157. *lit.* B. *pag.* 301. *col.* 2. *pag.* 361. *ante num.* 11. *col.* 1. *pag.* 390. *col.* 1. *num.* 27. & *leg.* 5. *tit.* 5. *part.* 1. *in fin. lit.* A *pag.* 138. *num.* 20. Ad secundum *lit.* F. *pag.* 51. *num* 9. Ad tertium *lit.* B. *pag.* 421. Ad rem *lit.* F. *pag.* 70. *col.* 2. Ad quartum, *præter* in secundo *inserta*, videatur *lit.* E *pag.* 234. *in fin. num.* 18. *in add. nov. hisp.*)

INSTRUMENTA.

Vid. *verb.* Scripturæ.

INTENTIO.

SUMMARIUM.

1 *Intentio generatim sumpta quid sit, & quomodo dividatur*, ad num. 2.
3 *Quæ sit intentio actualis, virtualis, habitualis*, ad num. 5.
6 *In quo differant inter se Intentio habitualis & virtualis.*
7 *Quæ sit Intentio interpretativa, explicita, implicita, directa, indirecta, absoluta, conditionata*, ad num. 13.
14 *Ad valide conficienda seu ministranda Sacramenta quæ Intentio sufficiat, quæ vero non*, ad num. 20.
21 *Ad valorem Sacramenti an sufficiat in Ministro intentio ponendi materiam & formam vel ex joco, vel serio & pure materialiter*, ad num. 30.
31 *Ad valide recipienda Sacramenta quid requiratur in pueris & perpetuo amentibus, quid vero in adultis ratione utentibus*, ad num. 32.
33 *Quænam Intentio ad singula Sacramenta sufficiat*, ad num. 40.
41 *Qua intentione opus sit ad valide applicandum sacrificium missæ*, ad num. 42.
43 *An pro consecrandis parvis Hostiis sufficiat Intentio ante habita, quamvis postea, dum major Hostia consecratur, ad illas expressa reflexio non habeatur.*
44 *Quænam Intentio sufficiat, pro satisfactione præcepti ad recitationem horarum canonicarum, vel ad auditionem Sacri*, ad num. 56.

57 *Subnectuntur supplementa Auctoris*, ad num. 61.
Et appendix, sive novas de Intentione articulus.

1 Intentio generatim sumpta est actus voluntatis volentis aliquid facere, vel fieri à se, vel ab alio; *Est in re communis.* Intentio dividitur in actualem, virtualem, habi-
3 tualem, & interpretativam. *Intentio actualis* est illa, quam quis actu elicit, & habet, dum actualiter facit opus intentum, actu scilicet cogitans, & volens, seu intendens illud, quod facit. *Intentio virtualis* est illa, vi, seu virtute cujus antea realiter habitæ, & non revocatæ hic, & nunc aliquid fit, quod aliàs non fieret. Licèt enim talis intentio actu jam præterierit, adhuc tamen manet in virtute sua, in quantum vi ejus applicantur potentiæ exteriores ad actum, licèt operans non attendat hic, & nunc ad id, quod exequitur. Talem intentionem virtualem habet, *v. g.* Sacerdos, qui ex voluntate, seu intentione actuali celebrandi missam indult se sacris vestibus, & vadit ad altare, & dum celebrat, si distractus, & ex distractione non considerat actualiter actum, quem exequitur; talis Sacerdos sic distractus, dicitur celebrare cum intentione virtuali, quia virtute intentionis prius actualiter habitæ celebrandi missam aplicantur potentiæ exteriores ad omnes illos actus concurrentes, & perficientes missæ ce-
4 lebrationem. *Intentio habitualis* est volitio, seu intentio mere præterita, & non revocata, sed ita interrupta, ut nec in se, nec in virtute, seu efficacia censeatur adhuc perseverans in aliqua operatione morali, cum talis habitualis intentio possit esse nedum in homine
5 rationis compote, vigili, & sobrio, sed etiam in homine rationis impote, dormiente, & ebrio, qui tamen moraliter operari nequeunt. Unde in hoc potissimum differunt inter se Intentio habitualis, & Intentio virtualis, quod Intentio habitualis duo tantum requirit; *Pri-*
6 *mo* quod præcesserit Intentio actualis: *Secundo* quod talis intentio non sit revocata. At vero intentio virtualis ultra hæc duo requirit aliquod tertium, idest, remanentem aliquam virtutem, vim, & efficaciam influentem, & moventem ad opus præsens intentum, ut patet ex dictis *num.* 4. *Intentio interpretativa* est alia, quam homo numquam habuit, est tamen ita comparatus animo, ut eam haberet, si de ea cogitaret.

7 Intentio alia est *explicita*, qua volumus, & inten-
8 dimus aliquid in se clare cognitum, & cogitatum. Alia *implicita*, qua volumus, & intendimus aliquid solum confuse cognitum, volendo aliquid, sub quo, vel in quo illud continetur; Sic qui vult *v. g.* Subdiaconatum cognoscens in confuso, quod aliqua onera gravia sint illi annexa, implicite intendit obligationem ad castitatem, & ad horas, quamvis de illis explicite, seu
9 expresse non cogitet. Alia *directa*, qua volumus, & intendimus aliquid in se ipso formaliter, & positive.
10 Alia *indirecta*, qua aliquid in se ipso directe quidem minime volumus, & intendimus directe causam aliquam, unde videmus illud aliud tamquam effectum secuturum. Sic volens bibere vinum meracum probe advertens se inebriandum, quamvis tunc minime velit, & intendat ebrietatem directe in se, ipsam tamen vult, & inten-
11 dit indirecte tamquam prævisum effectum illius potationis. *Alia absoluta*, qua volumus, & intendimus aliquid simpliciter, ac libere indepedenter ab omni con-
12 ditione. *Alia conditionata*, qua volumus, & intendimus aliquid solum dependenter à tali, vel tali conditione, ita ut nostrum velle non sit efficax, nisi illa conditio ponatur, vel posita esse cognoscatur.

13 Ad valide conficienda, seu ministranda sacramenta, quamvis sit optima, non est tamen necessaria intentio actualis; *Communissima.* Est enim ad id plene sufficiens intentio virtualis, ut sentiunt communiter DD. cum S. Th. 3. *part. Sum. quæst.* 64. *à* 8. S. Bonav.
14 *in Brevil.* 6. *part. cap.* 5. *de sac. disp.* Scoto *in* 4. *dist.* 6. *quæst.* 6. & alii passim. Et ratio est, quia talis virtualis intentio sufficit ad omnes alios humanos contractus, & actus, nec Christus majorem intentionem, & attentionem requisivit ad sacramentorum confectionem, & administrationem, quam ad alios humanos contractus, & actus, adeoque &c. Non sufficit au- 15
tem Intentio habitualis, quia ex habitu agere non est humano modo agere, ut quisque fatetur de eo, quod stultus, aut phreneticus, aut dormiens agit vi habitus, quem contraxit; *Communis.* Multo minus sufficit Inten- 16
tio interpretativa, quia hæc, ut patet ex ejus definitione, nec est, nec fuit intentio re ipsa existens, sed tantum, quæ existeret, si occurreret cogitatio de illa elicienda. Quod autem non est, non potest dirigere confectionem, seu administrationem Sacramenti, ut nomine Christi, & humano modo fiat, adeoque &c. *Communis.* Nec etiam sufficit intentio indirecta tantum, quia 17
ebrius *verb. gr.* prout in exemplo allato sub *num.* 11. pro hac intentione indirecta non agit humano modo, & moraliter, sed mere naturali, ac brutali, cum non agat libere, seu ex deliberatione rationis: Immo dato etiam quod se inebrians, & prævidens se in ebrietate adhibiturum materiam, & formam, antea expresse intendat, & velit conficere Sacramentum in ebrietate, adhuc nihil efficiet, quia illa intentio præcedens moraliter nullo modo influit in actionem secutam in ebrietate, sed eam mere naturalem, & inhumanam relinquens, manet mera intentio; *Communis.* Nec tandem sufficit intentio conditionata sub conditione de futuro; *Communis.* Et ratio est, quia intentio ministri sacramenti debet adesse, quando fit actio sacramentalis, cum non sit in ejus potestate suspendere effectum sacramenti in futurum: Intentio autem conditionata de futuro, 18
eo ipso, quod sit suspensiva in futurum, non adest, nec quidquam operatur de præsenti, quando fit actio sacramentalis, cum conditio nondum sit posita. Immo neque operabitur in futuro, quando ponetur conditio, quia tunc non erit amplius actio sacramentalis, neque ipsa intentio, nisi ad summum habitualis nihil operans, adeoque &c. Sufficit tamen intentio conditiona- 19
ta sub conditione de præsenti, vel præterito, dicendo v. g. *Si adhuc vivis, si non fuisti baptizatus, ego te baptizo, si es capax, si concubinam domo ejecisti, ego te absolvo.* Et ratio est, quia conditio de præsenti, aut præterito, cum sit posita extra causam, & non sit dependens in futurum, non suspendit intentionem, & actionem; sed mox facit transire in absolutam, & efficacem.

Ad valorem sacramenti non sufficit in Ministro in- 20
tentio ponendi materiam, & formam ex joco: *Est de fide* contra Lutherum, Calvinum, & alios apud Bellarm. *de Sacram. lib.* 1. *cap.* 17. qui dicunt sufficere, si res, & verba quomodocumque ponantur, dummodo adsit fides in suscipiente; Colligitur ex Concil. Florent. *in decreto Eugenii IV. ad Armenos*, & Concil. Trid. *sess.* 7. *can.* 11. ubi ad valorem sacramenti statuitur requiri intentionem saltem faciendi, quod facit ecclesia, & etiam ex articulo 12. inter justissime damnatos à Leone X. const. *incip.* Exurge Domine ::: ibi: *Si per impossibile confessus non esset contritus, aut Sacerdos non serio, sed joco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus*, quem articulum etiam expresse damnat Conc. Trid. *sess.* 14 *de Pœnit. canon.* 9. ibi: "Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem Sa-
»cerdotis non esse actum judicialem, sed nudum mi-
»nisterium pronunciandi, & declarandi remissa esse
»peccata confitenti, modo tantum credat se esse abso-
»lutum, aut Sacerdos non serio, sed joco absolvat...
»anathema sit." Quod autem dicitur de absolvente, valet de conficiente quodvis aliud sacramentum.

Neque etiam sufficit ad valorem sacramenti inten- 21
tio tantum materialis ponendi materiam, & formam serio, & pure materialiter, sed necessario requiritur intentio formalis ponendi ea, ut sacramentalia, & saltem faciendi, quod facit ecclesia; id est non sufficit in Ministro intentio pure materialis, & externa, sed requiritur intentio vere formalis, & interna; *Est fere communis* contra quosdam antiquos, & aliquos recentiores relatos, & secutos à Juenin. *dissert.* 1. *de sacramentis in genere quæst.* 5. *art.* 3. *per tot.* ubi acriter tenet, & defendit ponentem serio materiam, & formam, etsi non intendat sacramentum, immo positive dicat, *Nolo facere sacramentum*, equidem illud con-

fi-

BIBLIOTECA CENTRALA U.P.T.